

Σαράντης ΛΩΛΟΣ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ:

Οικονομική σύγκλιση και συνοχή

Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2009,

σελ. 220

Το βιβλίο του Σαράντη Λώλου, Καθηγητή Οικονομικών στο Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου, έρχεται να συμπληρώσει ένα κενό στην βιβλιογραφία για την περιφερειακή ανάλυση και πολιτική στην Ελλάδα. Ας σημειωθεί, επίσης, ότι η έκδοση του βιβλίου είναι ιδιαίτερα επίκαιρη επειδή συμπίπτει με την δημόσια συζήτηση για την αναμόρφωση του χάρτη της τοπικής αυτοδιοίκησης της χώρας με το “Σχέδιο Καλλικράτης”.

Στο βιβλίο διερευνάται η πραγματική σύγκλιση των περιφερειών στην Ελλάδα στο ευρωπαϊκό περιβάλλον που διαμορφώθηκε από την επιτάχυνση της ευρωπαϊκής ενοποίησης και την ένταξη της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Επίσης, αναλύονται και αξιολογούνται οι δυνατότητες παρέμβασης με στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη των ελληνικών περιφερειών.

Το βιβλίο αποτελείται από τρία κεφάλαια.

Στο Κεφάλαιο I εισάγονται ζητήματα που αφορούν στις θεωρίες της οικονομικής ανάπτυξης και συζητούνται οι ερμηνείες για τη διαδικασία αυτή. Γίνεται επισκόπηση εμπειρικών προσεγγίσεων που διερευνούν τη σύγκλιση των περιφερειών στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα. Επίσης, αναδεικνύεται ο ρόλος της πολιτικής Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αποσκοπεί στην ανάπτυξη και σύγκλιση των οικονομικών. Τέλος, αναγνωρίζεται η ευεργετική

Sarantis LOLOS

The Greek Regions:

Convergence and Cohesion

Gutenberg Editions, Athens 2009,

pages 220 (in Greek)

The book by Sarantis Lolos, Professor of Economics at the Department of Economic and Regional Development of Panteion University, fills a gap in the literature of regional analysis and policy in Greece. It is worth mentioning that the publication of this book coincides with the forthcoming major reform in the regional and local government map in Greece (the so-called “Kallikrates Plan”).

The book investigates real regional convergence in Greece in the European landscape formed by the acceleration of the European integration process and the entrance of Greece into the Economic and Monetary Union. The application of interventionist measures for the promotion of even regional development in Greece is also investigated and evaluated.

The book consists of *three* Chapters.

In *Chapter I* growth theories are introduced and the explanatory factors of growth and convergence are discussed. The empirical evidence of regional convergence in the EU and in Greece particularly is also reviewed. In addition, the role of Cohesion policies of the European Union aiming at promoting growth and convergence is thoroughly

επίδραση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ενισχύσεων στην ισόρροπη ανάπτυξη των ελληνικών περιφερειών. Ο συγγραφέας παρουσιάζει σχετικά αποτελέσματα από τη διεθνή βιβλιογραφία, κυρίως από χώρες της Νοτίου Ευρώπης, που είναι χρήσιμα στην κατανόηση της λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων στην ανάπτυξη και σύγκλιση των οικονομιών.

Στο *Κεφάλαιο II* αποτυπώνονται λεπτομερώς οι περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα, κυρίως κατά την περίοδο 1995-2003. Παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι η ανάλυση δεν περιορίζεται στην εξέταση του Ακαθάριστου Προϊόντος, αλλά διερευνάται συστηματικά η πορεία πλήθους παραγόντων οι οποίοι αντανακλούν το επίπεδο ευημερίας, κοινωνικής συνοχής και ανάπτυξης των περιφερειών. Στην ανάλυση των παραγόντων αυτών, χρησιμοποιείται κυρίως η περιγραφική στατιστική και η παρουσίαση είναι διαγραμματική, ιδιαίτερα εύληπτη στον αναγνώστη. Από την ανάλυση των δεδομένων τεκμηριώνεται ότι οι περιφερειακές αποκλίσεις περιορίστηκαν με την πάροδο του χρόνου.

Στο *Κεφάλαιο III* παρουσιάζονται μέτρα και κατευθύνσεις πολιτικής που προωθούν την ισόρροπη ανάπτυξη των ελληνικών περιφερειών. Οι αναπτυξιακές αυτές κατευθύνσεις ταξινομούνται σε πέντε κατηγορίες που αφορούν, στη βελτίωση της διασύνδεσης των περιφερειών, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, στην αναβίωση της υπαίθρου, στην αναβάθμιση των κοινωνικών υπηρεσιών, στη διατήρηση του περιβάλλοντος και ανάδειξη του πολιτισμού. Στο βιβλίο παρουσιάζονται εκτιμήσεις για την περιφερειακή κατανομή των συνολικών πόρων των ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων (της Προγραμματικής Περιόδου 2000-06) για καθεμία από τις πέντε κατηγορίες αναπτυξιακών κατευθύνσεων. Οι

discussed. Emphasis is placed on the beneficial impact of the European Structural Funds for the achievement of even regional development.

In *Chapter II* regional inequalities in Greece over the period 1995-2003 (at NUTS II level) are investigated and analysed in great detail. Of great interest is the fact that the analysis is not limited to the examination of Gross Regional Product. The behaviour of a great number of factors-indices which reflect the level of prosperity, social cohesion and the growth potential of Greek regions is investigated systematically. In the analysis of these factors descriptive statistics are used and the presentation is diagrammatic to make it more perceptible to the reader. The analysis of data leads to the conclusion that regional inequalities in Greece have diminished over time.

In *Chapter III* policy measures and interventions are presented promoting the balanced growth of Greek regions. These policy interventions are classified in five development priorities relating to the improvement of regional interconnection, the enhancement of competition, the resurgence of the countryside, the improvement of social infrastructure and services, and the upgrading of physical environment and culture. In the book are also presented estimates of the regional distribution of the total financing from the European Structural Funds (of the Programming Period 2000-2006) for each one of the five development priorities. Total financing includes

συνολικοί ευρωπαϊκοί διαρθρωτικοί πόροι περιλαμβάνουν τόσο τα Περιφερειακά Προγράμματα όσο και τα οριζόντια Τομεακά Προγράμματα που καλύπτουν το σύνολο της επικράτειας.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι μετά από μια εικοσαετία εφαρμογής ευρωπαϊκών προγραμμάτων, είναι η πρώτη φορά που αποκτούμε εικόνα για τον τρόπο που κατανέμονται οι συνολικές ευρωπαϊκές διαρθρωτικές ενισχύσεις στις διάφορες ελληνικές περιφέρειες. Μας δίδεται έτσι η δυνατότητα να αξιολογήσουμε την περιφερειακή πολιτική στο σύνολό της και όχι μερικώς, όπως γίνεται συνήθως, με τη αξιολόγηση μόνον των Περιφερειακών Προγραμμάτων.

Από την ανάλυση προκύπτει σαφώς ότι οι ευρωπαϊκοί διαρθρωτικοί πόροι κατευθύνονται περισσότερο στις περιφέρειες που υστερούν και λιγότερο στις αναπτυγμένες περιφέρειες. Η διαπίστωση αυτή έρχεται σε αντίθεση με την κρατούσα άποψη ότι από τους ευρωπαϊκούς πόρους επωφελείται το “Κέντρο” σε βάρος της “Περιφέρειας”.

Τέλος, ο συγγραφέας διερευνά τις προϋποθέσεις ώστε να συνεχιστεί η οικονομική σύγκλιση και η κοινωνική συνοχή των ελληνικών περιφερειών και προσδιορίζει έναν ποσοτικό στόχο περιφερειακής ανάπτυξης για την Ελλάδα στα επόμενα χρόνια.

Πέρα από τις λεπτομερείς αναλύσεις, στο βιβλίο, όπως και στο Παράρτημά του, περιέχεται πλήθος στοιχείων χρήσιμων για την περαιτέρω διερεύνηση ζητημάτων που σχετίζονται με την περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα.

A.

the Regional Programmes together with the Sectoral Programmes of horizontal character covering the whole country.

It should be noted that after twenty years of experience with European structural interventions, it is the first time that we obtain a picture of the manner that total structural financing is distributed across regions. This enables us to evaluate regional policy as a whole and not partially, as it has usually been done (by taking into account the Regional Programmes only).

The analysis comes to the conclusion that the European structural funds are diverted more to the lagging behind regions and less to the more developed ones. This finding is in contrast to the general impression in Greece that the “Centre” is benefited at the expense of the “Greek Periphery” from the European financial support.

Finally, the author discusses the conditions under which economic growth and convergence of Greek regions will continue in future and sets a quantitative regional development target for the case of Greece.

Apart from the detailed analysis, the author provides us with a large amount of quantitative data and qualitative information useful for the study of various issues relating to regional development in Greece.

A.